

Gheorghe Moldovanu

DE LA CONCEPȚIA DESPRE EVOLUȚIA LIMBII PER SE LA MANAGEMENTUL ȘI MARKETINGUL LINGVISTIC

1. Introducere

După cum se știe, cercetările lingvistice din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, deși excelente prin profunzimea lor, erau orientate în principal spre analiza aspectului semiotic al limbii. Importanța unor atare cercetări este evidentă, deoarece doar în așa mod fenomenul „limbă” poate fi definit și analizat cu precizie și rigoare. Doar în așa mod ne putem da seama de faptul că schimbările care se produc în sistemul limbii poartă un caracter imanent, independent de voința locutorilor. Pentru ilustrare este suficient să amintim că inovațiile apărute în sistemul limbii române de-a lungul secolelor nu reprezintă produsul intervenției premeditate a locutorilor asupra sistemului, dar mai degrabă rezultatul evoluției interne a limbii (a se compara, de exemplu, evoluția modelului de formare a adjectivelor în limba română cu sufixul **-os** moștenit din latină: *bărbos* < *barbosus*, *păros* < *pilosus* etc.). La origine, derivatele de acest gen aveau drept bază derivativă doar substantive. Spre deosebire de latină, în limba română sunt atestate adjective în **-os** derivate de la verbe (a se compara: *arătos* < *a arăta*).

După cum se vede, în sistemul lingvistic est-romanice, baza derivativă a tipului derivativ în chestiune s-a extins, fiind extrapolată asupra verbelor. Prin urmare, asistăm la o modificare a celor două planuri ale semnului lingvistic – a semnificatului și a semnificantului. Fără îndoială, în cazul dat, nu este vorba de o intervenție premeditată din exterior asupra limbii, dar mai degrabă de o schimbare imanentă survenită în virtutea „ciocnirii” elementelor sistemului. Un alt exemplu de transformare imanentă a elementelor sistemului este apariția perfectului compus în limbile română și franceză.

Cu toate acestea, este extrem de important să ținem cont de faptul că limba nu este doar un sistem de semne, ci și un fenomen eminent social, o caracteristică a unui popor. Din această perspectivă, chestiunile legate de limbă îmbracă alte forme, ridică probleme de altă natură. Aceasta, mai ales, în situațiile multilingve, când este vorba de conviețuirea mai multor comunități lingvistice în același spațiu sociopolitic.

Demersul investigativ întreprins în prezenta lucrare ține de valorificarea utilității sociale a limbii. Punctul de plecare al acestor considerații este recunoașterea cvaziunanimă a funcționării celor două paradigme de cercetare în științele socioumane, și în particular, în orientarea discuțiilor asupra relației dintre limbă și societate: prima – direcția saussuriană, care a dominat cercetarea lingvistică europeană reunită sub stindardul structuralismului, a doua – lingvistica interacțiunii verbale, care amendează principiile lingvisticii saussuriene de la care se reclamă pentru a o integra într-o perspectivă socială și pragmatică. Din această perspectivă, schimbările intervenite în structura și funcționarea limbii sunt concepute prin prisma schimbărilor contextului social al funcționării acesteia, adică a rolului pe care îl joacă forțele sociale în evoluția limbii. În alți termeni, co-variațiile observabile între contextul social și situația lingvistică sunt considerate, în general, drept consecințe ale fenomenelor sociale [10;11;18]. Orientarea pansocială a schimbărilor survenite în structura și funcționarea

limbii înglobează toate nivelurile acesteia: ortografia, gramatica, terminologia etc., postulatul dat găsindu-și confirmare în experiența acumulată în timp și spațiu de omenire referitoare la modalitățile de utilizare și de promovare a limbii ca mijloc principal și universal de comunicare, *alias* în politica și planificarea lingvistică.

Istoria civilizației umane furnizează numeroase exemple de politică și planificare lingvistică, deși fenomenul pus în discuție a devenit obiectul de studiu al științei doar cu câteva decenii în urmă [15, p. X]. Având la origine un caracter implicit și neoficial, măsurile de politică și planificare lingvistică nu erau consfințite prin acte juridice, fiind întreprinse într-un cadru informal legat de activitățile vieții cotidiene. Drept dovadă pot servi, spre exemplu, extinderea domeniilor de utilizare a limbii latine pe întreg teritoriul Imperiului Roman și răspândirea, cu multe secole mai târziu, a textelor religioase în limba arabă în Europa, odată cu invazia arabilor în Bazinul Mării Mediterane și pătrunderea acestora pe bătrânul continent.

Cruciadele dinastiilor Timuride în India, invaziile mongolilor în China, confucianismul, colonialismul european care a durat peste cinci secole, internaționalizarea vieții economice după cel de-al Doilea Război Mondial, globalizarea mijloacelor de informare în masă, internaționalizarea turismului etc. sunt doar o parte din evenimentele majore care au prilejuit diverse acțiuni de promovare a politicilor lingvistice.

2. Management lingvistic versus planificare lingvistică

În secolul al XX-lea, procesele legate de necesitatea soluționării problemelor de ordin lingvistic la nivel național și internațional s-au intensificat și au devenit atât de acute, încât au impulsivat emergența unei noi discipline academice – politica și planificarea lingvistică, – care, la rândul ei, include un domeniu interdisciplinar mai îngust – managementul și marketingul lingvistic¹. Revenind la cele două paradigme de cercetare a limbii ca fenomen social evocate *supra*, putem observa că managementul și marketingul lingvistic reprezintă terenul conflictului epistemologic între lingvistica sistemului limbii (lingvistica saussuriană) și lingvistica interacțiunii verbale (sociologia limbii).

Politica și planificarea lingvistică înglobează următoarele trei componente interdependente: 1) practica uzuală de utilizare a limbii/limbilor (practice), 2) convingerile, *alias* atitudinile populației vizavi de limbă/limbi (beliefs) și 3) managementul limbii/limbilor (language management) [26, p. 1-10].

¹ Conceptul de management lingvistic (language management) a fost introdus în circuitul științific de B. Spolsky (Spolsky 2004). Într-o accepțiune largă, macrosocială, managementul se prezintă ca un proces complex în care omul, în poziția de manager instituțional, tinde să dea directive, ordine și să controleze diferite instituții (guvernamentale și neguvernamentale) în vederea realizării anumitor scopuri și obiective, a căror îndeplinire vizează binele societății în ansamblu. Managementul lingvistic înseamnă planificarea și realizarea cu succes a unor acțiuni, întreprinse la diferite niveluri, orientate spre reglementarea problemelor de natură lingvistică în societate, *alias* administrarea eficientă a resurselor lingvistice într-un spațiu sociopolitic și include, de fapt, o sumă de procese științifice moderne de rezolvare a problemelor decizionale, aparținând lingvisticii, informaticii, cercetării operaționale, teoriei deciziei, psihosociologiei s. a. La rândul său, marketingul lingvistic este procesul managerial de anticipare, identificare și satisfacere a așteptărilor beneficiarilor bunului lingvistic într-un mod adecvat și profitabil. De aceea, marketingul lingvistic operativ include procesele de analiză a pieței limbilor în contact, clasificarea acestora din perspectiva sociolingvistică, determinarea prestigiului lor, administrarea căilor de însușire a limbii (limbilor), stabilirea costurilor, administrarea canalelor de difuzare și de promovare a limbilor etc.

Uzanțele în materie de utilizare a limbii/limbilor reflectă un anumit tip de comportament lingvistic al membrilor comunității de vorbire în funcție de opțiunea lingvistică a acestora. Practicile uzuale de utilizare a limbii/limbilor constituie obiectul politicii lingvistice în măsura în care ele sunt înregistrate cu o anumită regularitate fiind, prin urmare, previzibile.

Din perspectiva managementului lingvistic, este important să menționăm că obiceiurile statornicite în utilizarea uneia sau altei limbi servesc drept context lingvistic pentru învățarea limbilor. Este cunoscut faptul că însușirea limbilor de către copii depinde de mediul lingvistic în care se află aceștia din urmă. Astfel, conform unor studii [17], părinții imigranților sunt adesea stupefiați de faptul că urmașii lor nu cunosc unele cuvinte din L1, fără a-și da seama că ei înșiși substituie cu regularitate cuvintele în cauză cu împrumuturi din L2 în comunicarea cotidiană.

Atitudinile populației vizavi de limbă/limbi, calificate uneori drept ideologie lingvistică [24, p. 193]¹ alcătuiesc cea de-a doua componentă a politicii lingvistice. Ele reflectă modul în care locutorii unei limbi percep structura și funcționarea limbii pe care o vorbesc, stabilesc o legătură între limbă și identitate, limbă și putere, limbă și judecățile de valoare în cadrul unei culturi, apartenența la o comunitate de vorbire, o etnie, o națiune etc.

În fine, managementul este cea de-a treia componentă a politicii lingvistice, a cărui obiectiv major este modificarea practicilor și atitudinilor lingvistice existente ale locutorilor prin acțiuni manageriale explicite și vizibile. În opinia noastră, termenul „management lingvistic” este mai adecvat decât sinonimul său „planificare lingvistică”, întrucât el reflectă cu mai multă precizie natura fenomenului în cauză. Cu atât mai mult cu cât, în literatura de specialitate, nu există unanimitate în privința ansamblului de acțiuni acoperit de termenul „planificare lingvistică” [21; 26].

3. Limba – o resursă societală și un bun public

În condițiile actuale de dezvoltare a societății umane, managementul resurselor lingvistice constituie o caracteristică esențială a existenței umane. De fapt, planificarea lingvistică la nivel național nu este altceva decât un aspect al planificării resurselor naționale. Logica gestionării resurselor lingvistice este dictată de recunoașterea limbii „ca resursă societală” [12, p. 196], a cărei importanță este determinată de „...communicational and identic values attached by the community to one or more languages” (*Ibidem*) și un bun public. Desigur, realizarea acestui obiectiv implică întreprinderea unor acțiuni manageriale comune din partea autorităților politice, educaționale, economice și lingvistice. Într-adevăr, dacă oamenii de știință au ajuns să înțeleagă cauzele și tendințele evoluției naturale a limbilor, este firesc să se descopere și modalitățile de gestionare a schimbărilor lingvistice deliberate în societate, cu scopul de a opera o schimbare planificată, orientată spre atingerea unui obiectiv concret. Din această perspectivă, managementul lingvistic are drept obiectiv efectuarea și evaluarea unei schimbări deliberate în limbă.

Ținând cont de faptul că managementul resurselor lingvistice antrenează anumite costuri și că alocarea fondurilor destinate pentru atingerea acestui obiectiv are loc în contextul concurenței dintre cererile de finanțare parvenite din alte domenii, este important și necesar ca factorii de decizie să examineze problemele ce țin de gestionarea resurselor lingvistice ca un întreg într-un context sociopolitic mai larg, și anume în cadrul schemei generale de planificare a resurselor naționale [21, p. 31-32].

---

¹ Autorul definește ideologia lingvistică (Linguistic Ideology) ca „sets of beliefs about language articulated by users as a rationalization or justification of perceived language structure and use”.

4. Managementul corpusului limbii

Managementul corpusului încorporează acțiunile orientate spre structura internă a limbii, precum: 1) inovația ortografică, inclusiv schimbarea grafiei; 2) modificarea ortoepiei; 3) schimbări în structura gramaticală a limbii; 4) îmbogățirea vocabularului; 5) perfecționarea stilului și 6) simplificarea registrelor limbii.

Principiile care alcătuiesc fundamentul acțiunilor de modificare a corpusului unei limbi nu sunt, exclusiv, de natură lingvistică și pot fi grupate după cum urmează: 1) principii legate de structura limbii *per se* (fonematic, morfematic, etimologic, derivativ etc.); 2) principii care reflectă relația dintre limbă și vorbitorii acesteia (prestigiu, sonoritate, eleganță, expresivitate); 3) principii care derivă din atitudinea față de alte limbi (negativism lingvistic, purism, toleranță) și 4) principii care decurg din ideologia societății (naționalism, democrație, dictatură, egalitarism etc.) [28]. După cum se vede, managerii politici lingvistice sunt obligați să aplice nu numai cunoștințe pur lingvistice, dar sunt implicați în alegerea unor opțiuni care au o importantă dimensiune socială.

4.1. Normarea (Standardizarea)

Activitățile de normare în cadrul managementului lingvistic pot să se deruleze la trei niveluri: 1) la nivelul grafiei (introducerea unei noi ortografii, modificarea ortografiei existente, modificarea alfabetului); 2) la nivelul lexicului (crearea neologismelor, reglementarea utilizării împrumuturilor pentru denumirea unor noțiuni exprimate anterior în altă limbă, cum ar fi vocabularul științific, politic etc.); 3) la nivelul structurii gramaticale. În situația în care este nevoie de alegerea și impunerea unei varietăți a limbii ca normă supradialectală (literară), standardizarea are loc la nivelul variantelor dialectale [4]. Pornind de la ideea despre standard ca punct de referință, P. Garvin și M. Mathiot [6] au stabilit o serie de caracteristici ale limbii standard. În opinia autorilor, aceasta din urmă are două proprietăți structurale și patru funcții, dintre care trei funcții simbolice și una obiectivă. Cele patru funcții servesc drept vehicul al atitudinilor lingvistice, precum loialitatea (fidelitatea) vorbitorilor față de limbă, mândria și identificarea normei.

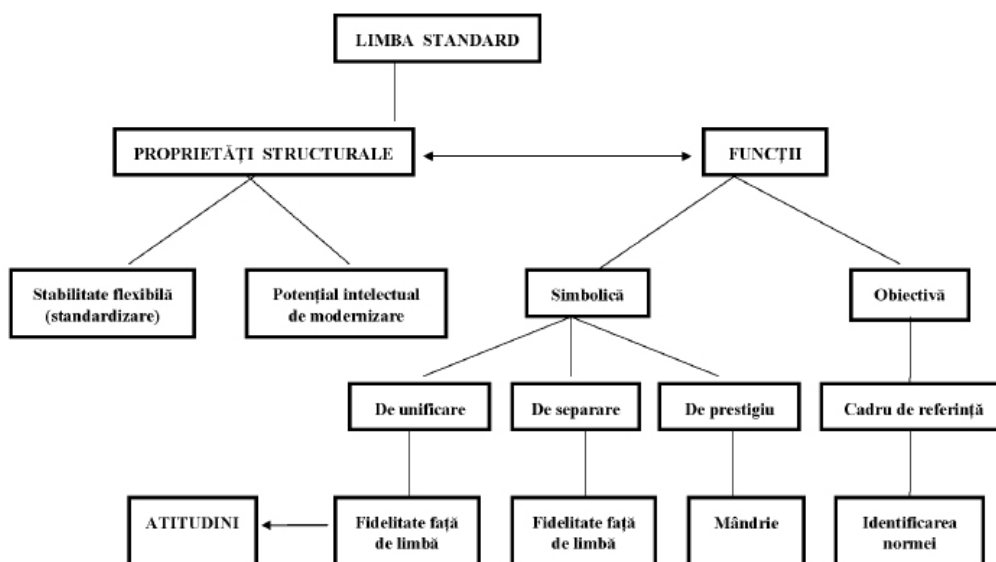

Figura 1. Caracteristicile limbii standard (schemă adaptată de autor apud Garvin 1974, p. 72-73).

După cum este arătat în figura 1, limba standard trebuie să fie, în primul rând, flexibilă și să se preteze cu ușurință la procesul de modernizare. În al doilea rând, ea trebuie să-și poată asuma funcțiile simbolice de unificare atât a spațiului în care este utilizată, cât și a membrilor comunității lingvistice în cauză. De asemenea, ea trebuie să servească drept criteriu de diferențiere a comunității lingvistice date de vecinii săi.

Flexibilitatea structurală și potențialul intelectual de modernizare a limbii standard îi conferă acesteia un anumit prestigiu care își găsește manifestare concretă în sentimentul de mândrie al vorbitorilor limbii în cauză. În plus, o limbă standard care se modernizează de-a lungul timpului este în măsură să-și asume funcția obiectivă – aceea de a servi drept cadru de referință pentru vorbitorii săi: locutorii limbii sunt conștienți de existența standardului și de faptul că acesta îi reprezintă. Prin urmare, noțiunea de limbă standard se asociază în conștiința publică cu atitudinea de fidelitate a locutorilor față de limba pe care o vorbesc, cu conștientizarea de către aceștia a existenței unei norme care servește pentru ei drept cadru de referință și care îi reprezintă, precum și cu sentimentul de mândrie de a vorbi în limba dată.

Funcțiile sus-menționate ale limbii standard se contopesc cu obiectivele naționale de dezvoltare a națiunii, cu mândria și conștiința națională. De aceea, persoanele implicate în procesul de politică și planificare lingvistică trebuie să aibă permanent în vedere că popoarele din comunitățile de vorbire moderne doresc ca limba lor să fie „more than neat and trim and handy” [5, p. 23]. Ele doresc ca limba pe care o vorbesc să fie o reflectare a *eu-lui* lor, o oglindă a ceea ce au fost, a ceea ce sunt și a ceea ce vor deveni. Acest element extrem de important nu trebuie nicidecum să fie subapreciat. În pofida faptului că unii cercetători [27] sunt tentați să reducă domeniul politicii lingvistice la procedurile de standardizare sub aspectul lor lingvistic, managerii implicați în acest proces sunt din ce în ce mai conștienți de faptul că normarea are profunde consecințe sociale, culturale și politice [13;26].

4.2. Modernizarea vocabularului și perfecționarea stilului

Activitățile de modernizare sunt centrate pe dezvoltarea funcțională a limbii. Cu alte cuvinte, după standardizarea limbii, apare necesitatea implementării normei astfel încât limba standard să-și poată îndeplini funcțiile care îi revin în societatea modernă [9, p. 273].

Modernizarea presupune trei tipuri de acțiuni din partea managerilor: 1) modernizarea vocabularului terminologic (alcătuirea de noi dicționare terminologice, științifice și tehnice); 2) dezvoltarea noilor stiluri funcționale [9, p. 275] și 3) acțiuni legate de internaționalizarea limbii [15, p. 29, 46-48]. Este evident că modernizarea vocabularului implică nu numai îmbogățirea lexicului prin alcătuirea de noi surse lexicografice, dar și difuzarea pe scară largă a fondului lexical și terminologic pe cele mai diverse căi. De aceea, guvernul trebuie să susțină publicarea operelor literare, a ziarelor și revistelor de cultură generală și de specialitate în limba aleasă, să încurajeze promovarea și difuzarea normei de posturile de radio și canalele de televiziune, pe scurt, să contribuie la diseminarea limbii standard în toate domeniile de activitate umană. În acest mod, guvernul va susține nu numai îmbogățirea vocabularului, dar și perfecționarea stilurilor funcționale. Modernizarea este un proces complex și continuu, limbile fiind în permanentă evoluție. Astfel, odată cu apariția noilor tehnologii, limbile își asumă funcții noi, abandonând, datorită dispariției tehnologiilor învechite, o parte din funcțiile de altădată. În plus, în virtutea procesului de globalizare și de extindere a schimburilor comerciale, asistăm la emergența unor noi contacte între vorbitorii diferitor limbi. Toate aceste schimbări necesită modernizarea permanentă a limbii oficiale, astfel încât aceasta să poată face față nevoilor societății.

Modernizarea terminologiei este, fără îndoială, domeniul care a suscitat cele mai multe dezbateri printre specialiști referitoare la planificarea corpusului. Într-adevăr,

pentru ca o limbă să-și poată păstra expresivitatea în toate domeniile activității umane, în condițiile multiplelor schimbări culturale, economice și tehnologice care survin în realitatea modernă, se impune necesitatea introducerii în circuitul lingvistic a unui număr considerabil de termeni, practic, în fiecare an. De aceea, modernizarea terminologică este una din preocupările esențiale ale academiilor, precum și a organismelor internaționale și naționale specializate. După cum se știe, există anumite strategii generale de modernizare a terminologiei unei limbi, precum împrumutul din limbile în contact sau dintr-o limbă internațională. Cu toate acestea, creația neologică în terminologia unui domeniu de cunoștințe nu este un proces care poate să se desfășoare la voia întâmplării. Dacă este firesc ca limbile să împrumute, să „naturalizeze”, să respingă, să combine și să modifice termeni, împrumutul fără discernământ trebuie combătut, deoarece starea de sănătate lingvistică a unei țări oglindește starea sa culturală, economică, politică etc.

În alți termeni, problematica creației terminologice depășește granițele terminologiei. De aceea, în tot mai multe țări, se adoptă o politică lingvistică la nivel național și sunt create organisme de implementare a politicii în cauză, întrucât această intervenție asupra corpusului limbii susține, de regulă, un proiect politic, social, economic etc. prin adoptarea unei strategii de producere (în baza materialului lingvistic indigen) și de implantare a termenilor în toate sectoarele de activitate umană, ceea ce constituie o muncă de adevărat management și marketing lingvistic. La rândul său, perfecționarea stilistică este justificată de faptul că limba nu reprezintă doar suma aritmetică a componentei lexicale, gramaticale și sintactice. Stilurile funcționale (științific, beletristic, religios, publicistic, juridic-administrativ etc.), identificate și studiate de specialiști, se constituie și se perfecționează odată cu dezvoltarea culturii spirituale a unui popor, cu evoluția limbii naționale respective, cu formarea variantei literare a acestei limbi.

În alți termeni, fiecare limbă își dezvoltă propriile stiluri funcționale în corespundere cu domeniile de utilizare a ei. De aceea, difuzarea prin toate mijloacele posibile a normei și cultivarea permanentă a stilurilor funcționale reprezintă cheia succesului în planificarea corpusului unei limbi. După cum arată Nelde [22], cultivarea stilurilor funcționale este necesară chiar și în cazul limbilor viabile, precum neerlandeza, unde stilul științific ar putea fi serios afectat de utilizarea abuzivă și inutilă a limbii engleze.

Cât privește internaționalizarea, ea poate fi considerată ca o formă specifică de difuzare a limbii pe scară internațională, fapt care afectează corpusul limbii. Astfel, în momentul în care o limbă devine mijloc de comunicare internațională, apar noi probleme de standardizare, întrucât norma națională nu poate fi extrapolată la contextul internațional, standardizarea în context național și internațional prezentând particularități specifice [19]. Mai mult decât atât, deoarece strategiile discursive și pragmatice variază de la o cultură la alta, în pofida utilizării unei limbi comune, pot surveni anumite probleme de comunicare [23]. În această ordine de idei, rolul limbii engleze ca limbă globală [3;20], precum și apariția unui număr important de varietăți ale acestei limbi în diferite regiuni ale lumii [14], au generat un interes sporit pentru managementul corpusului varietăților în cauză la nivel lexical, gramatical și stilistic (*Ibidem*). O situație similară este caracteristică și pentru alte limbi de circulație internațională, precum franceza, spaniola, araba, mandarina și portugheza.

5. Managementul achiziției limbii (limbilor)

Întrucât conținutul educației care înglobează atât valori socioculturale, cât și cunoștințe teoretice este transmis prin intermediul limbii, orice decizie oficială în materie de politică și planificare lingvistică atrage după sine implicarea obligatorie a sectorului educațional. În societățile omogene din punct de vedere lingvistic, alegerea limbii de instruire nu constituie o problemă. Dimpotrivă, în societățile multilingve, caracterizate prin diversitatea lingvistică, deciziile de acest gen pot provoca tensiuni sociale. Nu întâmplător,

un număr din ce în ce mai mare de comunități, regiuni și state se confruntă cu probleme foarte delicate în domeniul politicii și planificării lingvistice. Din această perspectivă, una din preocupările majore ale factorilor de decizie din sectorul educațional este eliminarea eșecului școlar în rândul reprezentanților etniilor minoritare în procesul de însușire a limbii naționale, astfel încât aceștia să poată participa activ la piața muncii.

Cu toate acestea, viziunea guvernului nu poate avea doar o dimensiune economică. Politica lingvistică la nivelul Ministerului Educației trebuie să fie orientată spre inserarea tuturor membrilor societății în mediul social, cu alte cuvinte, spre coeziunea socială. Dacă reprezentanții unor comunități lingvistice relativ importante din interiorul unui stat nu pot participa din plin la acțiunile economice și sociale de amploare din motive lingvistice, devine clar că repartizarea competențelor lingvistice are un impact negativ asupra coeziunii sociale a statului dat. Aceste preocupări de ordin politic și social constituie un argument în plus în favoarea însușirii limbii de stat de către toți cetățenii, astfel încât aceștia să nu fie dezavantajați în societate.

O problemă nu mai puțin importantă cu care se confruntă sectorul educațional este legată de selectarea și predarea limbilor străine de circulație internațională, deoarece tendința spre integrarea economică și politică a continentului european, circulația liberă a popoarelor și crearea instituțiilor europene necesită predarea/învățarea limbilor moderne la toate nivelurile sistemului de învățământ. Managementul achiziției limbii este axată pe șase obiective prioritare (a se vedea figura 2). Întrucât această componentă a managementului lingvistic afectează doar un anumit segment al populației, este necesar, în primul rând, să se determine publicul-țintă, limba (limbile) de instruire și limbile care vor fi predate ca obiect de studiu. Structura publicului-țintă va fi examinată în funcție de locul de trai, de aptitudini și atitudini față de limba respectivă (limbile respective), de consimțământul și motivațiile cursanților, de acordul și susținerea părinților.

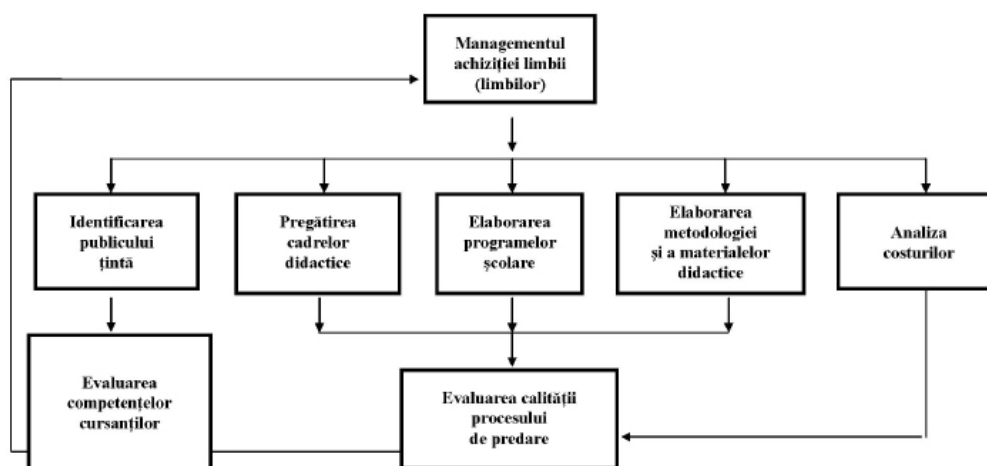

Figura 2. Managementul achiziției limbii (limbilor)

În al doilea rând, este necesar să se identifice cu claritate oferta în materie de predare a limbilor, să se determine cu precizie profilul profesional al persoanelor care vor fi antrenate în procesul de predare a limbilor, modalitățile de pregătire și de reciclare a acestora, astfel încât profesorii de limbi să-și poată menține nu numai nivelul de pregătire fonetică, lexicală și gramaticală, dar, de asemenea, să fie familiarizați cu constrângerile de ordin pragmatic,

proxemic, paralingvistic, și sociolingvistic care influențează asupra evoluției și funcționării limbilor într-un context în permanentă schimbare.

După identificarea publicului-țintă și a corpului didactic implicat în predarea limbilor, este necesar să se elaboreze programele școlare la fiecare limbă în parte. Deoarece planul de învățământ acordă prioritate mai degrabă educației științifice decât educației lingvistice, este important să se țină cont de această constrângere în procesul de stabilire a duratei de predare/învățare a fiecărei limbi și de distribuire a timpului rezervat pe fiecare an/semestru/săptămână/zi de studii, astfel încât să fie atinse obiectivele fixate cu maximă eficiență.

Cel de-al patrulea obiectiv derivă, în mod direct, din cel menționat *supra*. Într-adevăr, conceperea programelor școlare este, practic, imposibilă fără preconizarea metodologiei și materialelor didactice (textuale și audio-vizuale), care urmează a fi utilizate în procesul de predare. În acest sens, metodele de predare a limbii materne vor fi diferite de cele de predare a limbilor străine. De asemenea, metodele de predare vor varia în funcție de vârsta, prerechizitele, motivația, finalitățile studierii limbii etc.

Al cincilea obiectiv îl constituie identificarea și evaluarea resurselor financiare disponibile pentru implementarea planului de achiziție a limbilor. O dată în plus, va trebui să se țină cont de caracterul limitat al resurselor bugetare, astfel încât la evaluarea costurilor *per elev* pe un an școlar să se ia în considerație această constrângere.

În fine, ultimul obiectiv care le afectează, în cea sau altă măsură, pe toate celelalte este evaluarea, aceasta însemnând atât aprecierea competențelor cursanților, cât și evaluarea calității procesului de predare a limbilor în ansamblu.

După cum se vede în figura de mai sus, întreaga activitate legată de achiziția limbilor nu poate fi delegată în exclusivitate sectorului educațional, întrucât acesta din urmă nu acoperă toate segmentele societății care alcătuiesc cererea agregată în materie de învățare a limbilor. Astfel, sectorul educațional nu cuprinde, spre exemplu, sfera businessului, domeniul comerțului exterior, segmentul populației reprezentat de persoane cu handicap, precum și sectoarele care implică competențe lingvistice performante.

6. Managementul prestigiului limbii

H. Haarmann [8] a fost primul cercetător care a sugerat ideea despre includerea prestigiului în calitate de componentă separată a politicii lingvistice. Deși componenta în cauză reprezintă o dimensiune importantă a fenomenului în cauză, trebuie menționat faptul că majoritatea lucrărilor consacrate politicii lingvistice sunt axate, mai ales, pe managementul statutului, corpului și/sau a achiziției limbii, managementul prestigiului fiind, într-un anumit fel, lăsat sub tăcere.

Or, conform unor studii recente [16; 2; 26], managementul prestigiului limbii are un impact pozitiv asupra succesului implementării acțiunilor de politică lingvistică în ansamblu. Astfel, analizând cauzele extinderii limbii mandarine după 1989 în Singapore, R. Kaplan și R. Baldauf, Jr. au ajuns la concluzia că declinul „dialectelor” limbii chineze și extinderea ariei de utilizare a limbii mandarine¹, în ultimii cincisprezece ani, prezintă consecința directă a campaniilor finanțate de guvern având drept obiectiv promovarea imaginii dialectului mandarin. În cadrul acestor campanii, mandarina era considerată ca un factor unificator și progresist, pe când celelalte dialecte ale limbii chineze erau calificate drept retrograde, fiind asociate cu separatismul [16, p. 131-133].

D. Ager [1], unul dintre puținii sociolingviști care se interesează îndeaproape de planificarea prestigiului limbii, distinge trei tipuri de acțiuni separate care reprezintă trei fațete diferite ale acestui fenomen. Astfel, analiza comparativă a politicilor lingvistice din

¹ *Mandarina* este un dialect al limbii chineze, care a fost ales drept bază pentru crearea limbii chineze standard.

Québec, Wales și Malaiezia i-a permis autorului să definească prestigiul, mai întâi și-ntâi, ca o punte de legătură între identitatea etnică și promovarea limbii (cazul Québecului). În al doilea rând, prestigiul poate fi utilizat, în opinia cercetătorului, ca metodă de implementare a politicilor lingvistice de manipulare a populației (precum în Wales). În fine, autorul invocă existența unei corelații între prestigiul limbii și motivațiile atât ale actorilor, cât și ale destinatarilor politicii lingvistice (cazul Malaieziei).

Aceste trei fațete ale managementului prestigiului și-au găsit reflectare și în contextul sociolingvistic din spațiul în care s-a format Republica Moldova. În primul rând, promovarea limbii populației băștinașe în calitate de limbă oficială a statului este legată, în mod direct, de recunoașterea și promovarea identității etnice a acestui popor. În al doilea rând, managementul prestigiului ca parte componentă a politicii lingvistice staliniste, implementată în acest teritoriu în perioada dominației sovietice, poate fi considerată ca o metodă de manipulare a populației băștinașe având drept obiectiv formarea poporului (*homo sovieticus*), al cărui simbol național era limba marelui popor rus. În fine, se poate afirma că introducerea obligatorie a limbii ruse în sistemul învățământului public reflectă voința Republicii Moldova de a face parte din Comunitatea Statelor Independente sau/și de a fi unul din partenerii acestei comunități de state.

Este important să menționăm că, în etapa actuală, managementul prestigiului limbii române în acest spațiu urmează să fie orientată spre înlăturarea reminiscenței complexului de inferioritate înrădăcinat în mentalitatea românilor din Basarabia în perioada ocupației țariste și sovietice.

Referințe bibliografice

1. Ager, D., Prestige and Image Planning. In Hinkel, E. (ed.), Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning, Mahwah, NJ:Lawrence Erlbaum, 2005, p. 1035-1054.
2. Baldauf, R., Jr. Issues of Prestige and Image in Language-in-Education Planning in Australia. In Current Issues in Language Planning, Clevedon: Multilingual Matters, 2004, vol. 5, no. 4, p. 376-388.
3. Crystal, D., English as a Global Language, Cambridge: Cambridge University Press, 1997, 150 p.
4. Ferguson, Ch., Standardization as a Form of Language Spread. In Lowenberg, P. (ed.), Language Spread and Language Policy: Issues, Implications and Case Studies, Washington, DC: Georgetown University Press, 1988, p. 119-132.
5. Fishman, J., Language Planning and Language Planning Research: the State of the Art. In Fishman, J.(ed.), Advances in Language Planning, The Hague: Mouton, 1974, p. 15-33.
6. Garvin, P. and Mathiot, M., The Urbanization of the Guarani Language: a Problem in Language and Culture. In Fishman, J. (ed.), Readings in the Sociology of Language, The Hague: Mouton, 1968, p. 365-374.
7. Garvin, P., Some Comments on Language Planning. In Fishman, J. (ed.), Advances in Language Planning, The Hague: Mouton, 1974, p. 69-79.
8. Haarmann, H., Language Planning in the Light of a General Theory of Language: A Methodological Framework. In International Journal of the Sociology of Language, Berlin - New York: Mouton de Gruyter, 1990, vol. 86, p. 103-126.
9. Haugen, E., The Implementation of Corpus Planning: Theory and Practice. In Cobarrubias, J. and Fishman. J. (eds.), Progress in Language Planning: International Perspectives, Berlin, New York: Mouton Publishers, 1983, p. 269-289.

10. Hudson A., *Toward the Systematic Study of Diglossia*. In Paulston Bratt, C. and Tucker, R. (eds), *Sociolinguistics*, U.K: Blackwell Publishing, 2003, p. 366-376.
11. Hymes, D., *Foundations in Sociolinguistics. An Ethnographic Approach*, Philadelphia: University Press, 1974, 245 p.
12. Jernudd, B. and Das Gupta, J., *Towards a Theory of Language Planning*. In Rubin, J. and Jernudd, B., (eds), *Can Language Be Planned? Sociolinguistic Theory and Practice for Developing Nations*, The Hague: Mouton, 1971, p. 195-215.
13. Jernudd, B. and Neustupný, Ý. J., *Language Planning: for Whom?* In Laforge, L. (ed.), *Proceedings of the International Colloquium on Language Planning*, Québec: Les Presses de l'Université Laval, 1987, p. 71-84.
14. Kachru, B., Kachru Y. and Nelson, C. (eds), *The Handbook of World Englishes*, Bloomington: Indiana State University, 2006, 832 p.
15. Kaplan R. and Baldauf, R. Jr., *Language Planning from Practice to Theory*, Clevedon – Philadelphia – Toronto – Sydney – Johannesburg: Multilingual Matters, 1997, 403 p.
16. Kaplan R. and Baldauf, R. Jr., *Language Planning in Singapore*. In Kaplan, R. and Baldauf, R. Jr., *Language and Language-in-Education Planning in the Pacific Basin*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2003, p. 123-142.
17. Kopeliovich, Sh., *Reversing Language Shift in the Immigrant Family*, Vdm Verlag Dr. Müller Aktiengesellschaft & Co. Kg, 2009, 340 p.
18. Labov, W., *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972. 337 p.
19. Loman, B., *Sprachliche Standardisierungsprozesse in Skandinavien*. In *Sociolinguistica*, 1988, no. 2, p. 209-231.
20. Melchers, G. and Shaw, P., *World Englishes: An Introduction*, Oxford: A Hodder Arnold Publication, 2003, 240 p.
21. Moldovanu, Gh., *Politică și planificare lingvistică: de la teorie la practică*, Chișinău, 2007, Complexul Editorial Poligrafic ASEM, 2007, 371 p.
22. Nelde, P., *Dutch as a Language in Contact*. In *International Journal of Sociology of Language*, Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 1988, vol. 73, p. 111-119.
23. Smith, L., *Discourse across Cultures: Strategies in World Englishes*, London: Prentice Hall, 1987, 190p.
24. Silverstein, M., *Language Structure and Linguistic Ideology*, In Paul R. Clyne et al. (eds) *The Elements: A Parasession on Linguistic Units and Levels*, Chicago: Chicago Linguistic Society, 2008, p. 193-247.
25. Spolsky, B., *Language Policy*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 262 p.
26. Spolsky, B., *Language Management*, New York: Cambridge University Press, 2009, 320 p.
27. Tauli, V., *Introduction to a Theory of Language Planning*. In *Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Philologica Scandinavica Upsaliensia*, 6, Uppsala: University of Uppsala, 1968, 227 p.
28. Vikør, L., *Principles of Corpus Planning as Applied to the Spelling Reforms of Indonesia and Malaysia*. In Jahr, E. (ed.), *Language Conflict and Language Planning*, Berlin: Mouton de Gruyter, 1993, p. 279-298.

Academia de Studii Economice
(Chișinău)